

کنار یا سدر

NABK TREE

مقدمه

نام های عمومی کنار :

سنجد گرجی، زال (فارسی)، سدر (عربی)، بیرو (هندی)

مناطق انتشار :

جنوب و جنوب غرب ایران، عربستان، فلسطین، جنوب پاکستان، مغرب، هند، افغانستان، لبنان و شرق آفریقا
نوع پرورشی کنار دارای میوه درشت تر و لذیذتر و خوشبوتر و شیرین تر دارد که به اندازه میوه زردآلو
می باشد.

حدود ۴۰ گونه کنار وجود دارد که کنار پارسی که نوعی کنار وحشی است در ایران به صورت خودرو و
پرورشی وجود دارد.

گیاهشناسی

نام علمی : *Zizyphus microphylla* Roxb

کنار درخت و درختچه‌ای است از خانواده **عنابیان** (*Rhamnaceae*) به بلندی حدود ۱۰ متر، تیغ‌دار می‌باشد.

ساقه به رنگ سفید

برگ‌ها متناوب، مدور، در قسمت انتهایی قلبی شکل، تخم مرغی با لبه‌های کنگره‌ای

گل‌ها پنج پر، دسته‌ای، کرک پوش و تخمدان آن به لوله کاسه چسبیده است

میوه شفت، گوشت‌دار، کروی شبیه گیلاس با یک هسته سخت ۱-۳ خانه‌ای که بعد از رسیدن سرخ و زرد

می‌شود با طعم برخی ترش و برخی دیگر شیرین

گياهشناسی

گیاهشناسی

خصوصیات درخت کنار :

I. دوره خواب تابستانه دارد (کاهش مصرف آب)

II. ریشه بسیار عمیق و مقاوم در برابر تنش‌های آبی و محیطی

III. مقاوم در برابر شرایط شور و قلیایی خاک

IV. اوج نیاز آبی مقارن با بارندگی‌های فصلی که در آبان و

آذر می‌باشد

V. نیاز آبی آن بین ۸۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰ مترمکعب در هکتار

می‌باشد

نیازهای اکولوژیکی

۱- دما و اقلیم :

دمای مناسب جهت رشد درخت کنار بین ۲۵-۳۵ درجه سانتیگراد می باشد و در دمای بالاتر از این تشکیل میوه کاهش می یابد و قدرت تحمل دماهای تا ۵۰ درجه سانتیگراد را نیز دارا است.

درجه حرارت های **زیر صفر و یخبندان** باعث آسیب رسیدن به شاخه های جوان و میوه های در حال توسعه می شود و باعث کاهش قابل توجه محصول و کاهش میزان رشد درخت می گردد. گونه های کنار گرما دوست بوده و برای مناطق گرم تر بسیار مناسب هستند.

کنار به خوبی تا ارتفاع ۱۰۰۰ متر از سطح دریا رشد می کند و به راحتی وزش **بادهای سنگین** را تحمل نموده و در اغلب موارد از آنها به عنوان بادشکن استفاده می شود.

نیازهای اکولوژیکی

۲- آبیاری:

کنار درختی است که **مقاوم به خشکی** می باشد و ریشه های عمیق آن درخت را قادر می سازد تا در شرایط استرس رطوبتی شدید و حتی در زمانی که خاک سطحی کاملاً خشک شود زنده بماند، از سوی دیگر کاهش از دست دهی آب در اثر تبخیر از سطح برگ، کنار را به میکروکلیمای خشک بسیار سازگارتر نموده است.

برخی گونه ها حتی در مناطق دارای بارندگی سالانه کمتر از ۱۰۰ میلیمتر در سطح وسیعی گسترش یافته اند. کنار درختی است که تحمل به آلودگی کنار جاده ها را دارد و یا حتی بعد از آتش سوزی، اکثر گیاهان کنار در طول سه ماه جوانه می زنند.

نیازهای اکولوژیکی

۳- خاک:

کنار به خاطر سیستم ریشه قوی و گسترده آن می‌تواند در خاک‌های ضعیف و غیر حاصلخیز که برای درختان میوه و سایر محصولات زراعی مناسب نمی‌باشد کشت شود.

خاک‌های خنثی یا کمی قلیایی جهت رشد و تولید کنار بسیار مناسب هستند و تا **EC** حدود ۶/۱۸ دسی‌زیمنس بر متر قادر به ادامه حیات است.

کنار حتی در خاک‌های دارای **pH برابر با ۹/۲** نیز زنده باقی می‌ماند و هیچگونه برگ‌سوزی در درختان کنار در حال رشد در خاک‌های قلیایی مشاهده نشده است.

تکثیر

روش‌های تکثیر بصورت جنسی (بذر) و غیرجنسی (قلمه و پیوند) می‌باشد که رایجترین شیوه در کنار استفاده از پیوند جوانه می‌باشد.

تولید پایه کنار :

ساده‌ترین و ارزان‌ترین روش تولید پایه بذری جهت پیوند استفاده از بذور رسیده کنار می‌باشد که بیشترین درصد سبز شدن بذور، زمانی است که پس از خارج کردن از میوه به مدت ۱۲-۲ ماه در محیط مناسب انبار شوند.

در ایران معمولاً از گونه‌های *Z.spina-christi* و *Z.Mauritana* جهت پایه استفاده می‌شود. پایه پیوندک معمولاً در حد قطر یک مداد است.

تکثیر

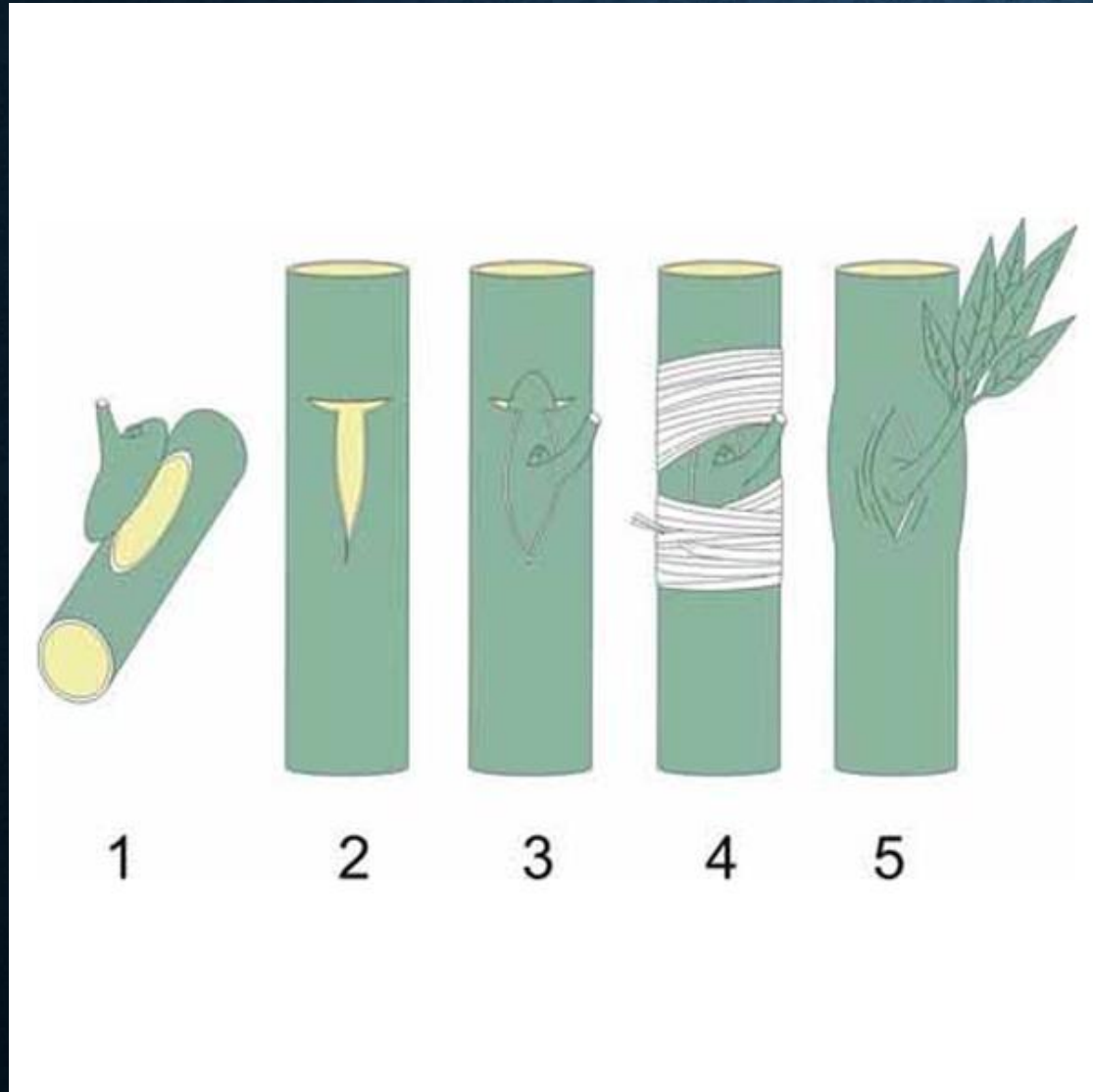
پیوند :

از بین روش‌های پیوند جوانه پیوند پوستی به ویژه **T معکوس** و پیوند **وصله‌ای** از درصد گیرایی بالایی برخوردار می باشد.

مناسب ترین پیوندک از شاخه‌های فصل جاری رسیده است که می توان در دوره رشد فعال درخت و در اواسط بهار یا اواخر تابستان تهیه نمود.

بهترین زمان پیوند در طول دوره رشد فعال کنار در شهریور و مهر ماه می باشد. حداکثر گیرایی جوانه حدود ۸۵ درصد در دمای محیطی ۳۰ تا ۳۵ درجه سانتیگراد و در رطوبت نسبی ۴۵ تا ۷۵ درصد مشاهده شده است. گیرایی جوانه در رطوبت نسبی پائین تر از ۳۵ درصد و دمای کمتر از ۱۸ درجه سانتیگراد کاهش می یابد.

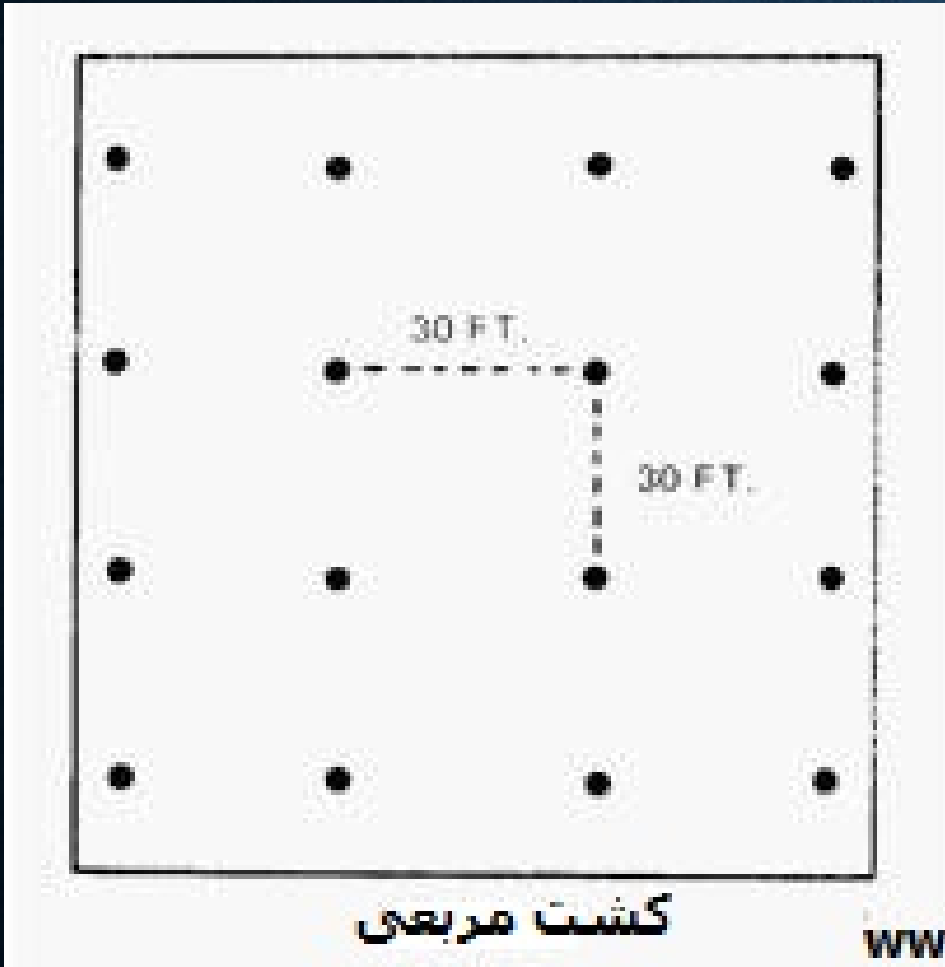
تکثیر

کاشت

زمان کاشت نهال (نهال بذری یا پیوندی) در فصل بهار یا پائیز است. در مناطق خشک همزمان با آغاز دوره بارندگی می‌باشد.

سیستم کاشت مربعی جهت احداث باغ کنار توصیه می‌شود. فواصل کشت بسته به شرایط آب و هوایی و رقم کنار متفاوت است که معمولاً فاصله بین درختان از 6×6 تا 8×8 متر در مناطق مختلف متفاوت می‌باشد. ابعاد گودها پس از پیاده کردن نقشه کاشت با ابعاد $60 \times 60 \times 60$ تهیه می‌شوند.

داشت

۱- تربیت و هرس:

تربیت کنار در سال‌های اول و تشکیل یک پایه قوی بسیار ضروری است و ایجاد یک تنه مستقیم تا ارتفاع ۸۰-۱۰۰ سانتیمتر لازم می‌باشد.

میوه کنار بر روی شاخساره‌های سال جاری تشکیل می‌گردد لذا با عملیات هرس، درخت را وادار به شاخه‌های جدید نموده و از این طریق می‌توان محصول بیشتری داشت. حذف شاخه‌های ضعیف و بیمار و شکسته جهت رشد جدید ضرورت دارد.

زمان هرس کنار در مناطق مختلف متفاوت می‌باشد، بهترین زمان هرس در اردیبهشت ماه بعد از برداشت محصول و قبل از خواب خواهد بود.

داشت

۲- تغذیه و کوددهی :

درختان بارور کنار نیاز به ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ گرم ازت و ۴۰۰ تا ۸۰۰ گرم فسفر و ۱۰۰ تا ۲۰۰ گرم پتاسیم در هر درخت با توجه به سن و شرایط خاک و آب و هوای منطقه دارند.

زمان مصرف **کود حیوانی و فسفر** حدود ۳۰ روز بعد از هرس، **کود ازته** را باید طی ۳ مرحله و به ترتیب ۱۵۰-۹۰-۳۰ روز بعد از عملیات هرس و **کود پتاس** با توجه به شرایط خاک بایست مصرف شوند.

کنار معمولاً به مواد آلی واکنش بهتری دارد، در نتیجه بهتر است از مواد آلی استفاده کنیم. کود پایه بهتر است قبل از گلدهی صورت گیرد. محلول پاشی با کود اوره افزایش میوه و عمر ماندگاری آن را افزایش می دهد. بهترین زمان محلول پاشی با اوره با غلظت ۱-۲ درصد پس از میوه نشینی می باشد.

داشت

۳- آبیاری :

هرچند که کنار درختی مقاوم به خشکی می باشد اما آب از عوامل مهم تعیین کننده میزان باردهی و کیفیت محصول می باشد. با شروع فصل بارندگی کنار شروع به رشد رویشی می کند که **بیشترین نیاز آبی** کنار در مرحله میوه دهی (آبان و آذر) می باشد.

در **مرحله شکوفه دهی** عملیات آبیاری باید متوقف گردد زیرا گل ها ریزش می کنند، با این وجود **هر ماه یک بار** آبیاری سبب افزایش اندازه و کیفیت میوه می گردد.

استفاده از **مالچ** مانند برگ خشک درخت، گراس ها، خاک اره، پوشش های پلاستیکی و ماسه می تواند در حفظ رطوبت مؤثر باشند.

داشت

۴- کنترل علف‌های هرز، آفات و بیماریها :

کنترل **علف‌های هرز** معمولاً با روش‌های مکانیکی یا دستی به وسیله شخم زدن و استفاده از علفکش انجام می‌گردد.

مهمترین آفات کنار شامل مگس سفید، شپشک، کرم برگ‌خوار، موریانه هستند که اغلب توسط مبارزه شیمیایی صورت می‌گیرد. تغذیه و آبیاری مناسب درختان باعث افزایش مقاومت درخت و شخم باغات کنار در اوایل بهار و پائیز موجب کاهش خسارت آفت می‌گردد.

بیماری مهم کنار سفیدک پودری است که بر اثر درجه حرارت پائین و ابری بودن هوا (رطوبت نسبی بالا) شیوع می‌یابد که با انواع قارچ‌کش‌ها می‌توان کنترل نمود.

داشت

۵- کنترل ریزش میوه :

از زمان تشکیل میوه تا حدود ۲ ماه پس از آن ریزش میوه در کنار اتفاق می افتد که به علت عدم گرده افشانی، تحلیل رفتن تخمدان، خسارت ناشی از آفات و بیماری ها، کاهش شدید رطوبت هوا و یا بالا و پائین رفتن دما می باشد.

کاربرد مواد تنظیم کننده رشد از قبیل **توفوردی** با غلظت ۱۰-۲۰ قسمت در میلیون و نفتالین اسید استیک (NAA) با غلظت ۱۰-۵۰ قسمت در میلیون تا اندازه ای ریزش میوه را کاهش می دهد.

برداشت

برداشت میوه کنار به روش دستی و با تکاندن یا ضربه زدن به شاخه‌های درخت انجام می‌شود که برداشت میوه با دمگل، عمر انبارداری آنها را افزایش می‌دهد.

برداشت میوه‌ها در **چندین مرحله** صورت می‌گیرد چون میوه‌ها به طور همزمان به مرحله بلوغ نمی‌رسند. در یک فصل برداشت معمولاً ۴ تا ۵ مرحله برداشت میوه انجام می‌شود.

درختان کنار پیوندی در مناطق گرمسیری در سال دوم تولید میوه می‌نمایند، به طور کلی در مناطق نیمه خشک و نیمه گرمسیری در باغ‌های تحت آبیاری مطلوب **عملکرد** محصول در هر درخت ۲۰۰-۸۰ کیلوگرم می‌باشد.

برداشت

ISNA

PHOTO: ISNA

محمد مؤمنی . دانشکده کشاورزی سمنگان

ترکیبات شیمیایی و موارد استفاده

ترکیبات یا مواد موثره :

میوه کنار غنی از مواد قندی و ویتامین‌ها (A , B , C) و غنی از مواد معدنی به ویژه فسفر، کلسیم و آهن می‌باشد.

مهمترین ترکیبات برگ کنار (سدر) **ترکیبات ساپونینی** شامل ساپونین‌های گلوکزیدی، یک ساپونین استروئیدی بنام ابلین لاکتون که عامل کف‌کنندگی سدر است. دارای **آلکالوئیدهایی** از جمله آمفی‌بین، ماری‌تین و اسپینانین و همچنین **تانن** و **استرول‌های** گیاهی از جمله بتاسیتوسترول می‌باشد.

ترکیبات شیمیایی و موارد استفاده

اشکال مصرف:

I. میوه کنار محصولاتی همچون آب میوه کنار، شکلات کنار، شربت کنار، مربای میوه کنار، میوه خشک شده از آن تهیه می‌گردد.

II. برگ را به صورت عصاره، پودر و ضماد مورد استفاده قرار می‌گیرد.

III. ریشه سدر را تمیز و پوست آن را خراش داده و در آب می‌جوشانند تا عصاره ریشه بیرون آید تا آب آن سرخ رنگ شود، پس از صاف کردن عصاره آن را می‌نوشند.

IV. صمغ پخته سدر نیز استفاده می‌شود و علاوه بر آن **گلها** جهت تولید عسل مورد استفاده زنبور عسل قرار می‌گیرد.

ترکیبات شیمیایی و موارد استفاده

خواص:

I. برگ سدر قابض و مقوی معده، ضد میکروب و ضد قارچ بوده و جوشانده برگ در درمان سرماخوردگی موثر است و فشارخون را افزایش می‌دهد. از **ضماد برگ** برای نرم کردن و درمان ورم و زخم‌ها استفاده می‌شود. شستشوی موی سر با سدر باعث تمیزی و تقویت رشد مو شده به طوری که در بسیاری از صنایع آرایشی از آن جمله در انواع شامپوها استفاده می‌شود.

II. میوه سدر به صورت خوراکی برای درمان برونشیت، سرفه و سل مفید است. میوه دارای طبیعت سرد و خشک و نارس آن قابض و نفخ‌زا است. سرخ‌کرده و بو داده میوه سدر بسیار قابض و برای اسهال و زخم‌های روده و تب مفید است.

ترکیبات شیمیایی و موارد استفاده

III. عصاره ریشه برای چاق شدن بدن و درخشندگی رنگ چهره سودمند است.

IV. صمغ پخته به منظور رفع شوره و خارش سر استفاده می شود.